

Anders Harkman:**Arbetslös ungdom**

Sedan slutet av 1960-talet har ungdomsarbetslösheten ökat betydligt i förhållande till tidigare år och i relation till de vuxnas arbetslöshet. Denna utveckling är inte unik för Sverige utan är densamma för många andra industriländer. Ungdomsarbetslösheten utgör ett stort och växande problem från samhällsekonomisk och social synpunkt.

Detta problem behandlar Anders Harkman i sin bok *Arbetslös ungdom* (Allmänna förlaget, Stockholm 1987). Boken bygger i huvudsak på material insamlat i samband med den sk Stockholmsundersökningen. Syftet med denna undersökning var att kartlägga ungdomsarbetslöshetens omfattning och karaktär i Stockholms län. Undersökningen består av ett stort antal intervjuer bland Stockholmsungdomar vilka följts från 1980/81 till våren 1985.

I boken behandlas ungdomsarbetslöshet i Stockholms län. Samtidigt görs i många fall mycket intressanta jämförelser med förhållandena i övriga riket. Boken är skriven på sådant sätt att alla som är intresserade av arbetslöshetsproblemet i allmänhet och ungdomsarbetslöshet i synnerhet kan läsa den med stor behållning. Vissa avsnitt i boken är av mer teknisk karaktär, men den oinvigde läsaren kan hoppa över dessa utan att sammanhanget förloras.

Kapitel 2 utgör en översikt av arbetslöshetsproblemet medan man i kapitel 3 diskuterar ungdomsarbetslöshetens omfattning och struktur utifrån olika arbetslöshetsdefinitioner.

Det fjärde kapitlet är enligt min mening ett av de viktigaste i boken. I detta kapitel diskuterar Harkman orsakerna till den ökade ungdomsarbetslösheten. Med hjälp av offentlig statistik för riket konstaterar han att ungdomarnas (tonåringars) arbetslöshet 1970 var 2,5 gånger större än de vuxnas, medan den 1980 var 4,5 gånger större. Samma utveckling kan man notera även bland de äldre ungdomarna.

Harkman undersöker sambandet mel-

lan ungdomsarbetslöshet och följande faktorer: 1. den totala efterfrågan på arbetskraft, 2. ungdomslönerna, 3. utbudet av ungdomar på arbetsmarknaden. Vidare diskuteras förändringar i efterfrågans struktur som en ytterligare förklaring till den ökade ungdomsarbetslösheten.

Vad gäller efterfrågesidan finner Harkman, inte oväntat, att ungdomarnas arbetslöshet är ganska känslig för förändringar i den totala efterfrågan uttryckt i antalet lediga platser. Han finner vidare att en minskning av antalet lediga platser påverkar pojkarnas arbetslöshet mer än flickornas, vilket tyder på att de förstnämnda arbetar i mer konjunkturkänsliga branscher.

Vidare finner Harkman i sina skattningar att en minskning i antalet lediga platser påverkar ungdomsarbetslösheten betydligt mindre i Stockholms län än i övriga riket. För riket gäller att en minskning av antalet lediga platser med 50 procent medför att arbetslösheten bland pojkar ökar med 40 procent medan ökningen bland flickor endast blir 25 procent. För Stockholms län gäller att ökningen blir cirka 15 procent, för både pojkar och flickor. Harkmans skattningar visar att ungdomsarbetslösheten i Stockholms län är mindre konjunkturkänslig än i övriga riket.

En ytterligare orsak till den ökade ungdomsarbetslösheten är löneutvecklingen. Sambandet mellan stigande ungdomslöner och ökad ungdomsarbetslöshet finner stöd i den statistiska analys som Harkman gör. Statistiken visar att ungdomarnas löner inom industrin relativt de vuxna arbetarnas har ökat från 58 procent 1965 till 72 procent 1980. Under resten av 1980-talet har relationerna varit i det närmaste oförändrade.

Det är ingen tvekan om att ungdomarnas löneutveckling har haft stor betydelse för arbetslöshetens utveckling. Löneutvecklingen påverkar i sin tur efterfrågestrukturen. Harkman säger att en stor del av arbeten som tidigare sysselsatte många ungdomar har försvunnit. Exempel på sådana yrken är springpojke, kontorsbud, barnflicka mm. Förändringar i näringslivets struktur och den offentliga sektorns

utbyggnad har bidragit till att dessa yrken mer eller mindre försvunnit. Jag tror dock att ungdomarnas löneutveckling har påskyndat processen.

Ungdomarnas andel av befolkningen har minskat fram till mitten av 1970-talet. Man förväntar sig att en minskning i arbetskraftsutbudet skall ha en positiv effekt på ungdomarnas sysselsättning. Så har dock inte varit fallet utan tvärt om. Frågan är varför?

Jag saknar en närmare diskussion kring orsakerna till att ungdomslönerna har ökat så mycket i förhållande till de vuxnas löner. Det kan inte vara efterfrågeöverskott på ungdomar som har pressat upp lönerna. Varför har de fackliga organisationerna drivit upp lönerna för ungdomarna trots att arbetslösheten i denna grupp bara stiger? Rättviseaspekten har framförts (lika lön för lika arbete) i den allmänna debatten men jag känner mig inte särskilt övertygad av argumentet. Vem tillvaratar t ex ungdomarnas intresse vid löneförhandlingar? Det är känsliga frågor och svaret på dessa ryms kanske inte inom ramen för det syfte som Harkman har med boken.

Övergången från arbetslöshet till fast arbete diskuteras i kapitel 5, 6 och 7. Diskussionen bygger på Stockholmsundersökningens material och behandlar olika aspekter av problematiken. Boken avslutas med en analys kring ungdomsarbetslöshetens kostnader och effekter, för såväl samhället som den enskilde, på både kort och lång sikt. Speciellt intressant är diskussionen kring de långsiktiga effekterna av ungdomsarbetslösheten då denna på ett negativt sätt påverkar ungdomarnas framtida sysselsättnings- och inkomstmöjligheter med negativa samhällsekonomiska och sociala följder.

Boken är intressant, välskriven och välstrukturerad. Den ger svar på många frågor men samtidigt genereras en hel del nya. Några har berörts tidigare men det finns många uppslag till studier kring ungdomarnas arbetsmarknadsproblematik inte bara i Stockholms län utan i hela riket.

Fil dr *VASSILIOS VLACHOS*
Nationalekonomiska institutionen
Lunds universitet